

Смаїлова Таміла Усеїнівна,
асистент кафедри професійно-педагогічної,
спеціальної освіти, андрагогіки та управління,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка

**ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ
ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ОСВІТНЬОЇ
КОМПОНЕНТИ «ПЕДАГОГІКА»**

У статті ставимо за мету дослідити і систематизувати різні підходи до організації самостійної роботи здобувачів закладів вищої освіти. Самостійна робота здобувачів вищої освіти є широким поняттям, у тлумаченні якого сформувалися різні підходи. Аналіз наукової літератури та наукових джерел дає можливість стверджувати, що існує декілька підходів до розкриття дидактичної сутності поняття «самостійна робота». Самостійна роботу розглядають як: форму

навчання (О. Кечик, С. Заскалета та ін.); засіб організації пізнавальної діяльності (О. Ведмідь, Н. Дідусь та ін.); вид навчальної діяльності (В. Козаков, І. Шимко, Г. Романова та ін.); спосіб самоосвіти (В. Буряк, Н. Сидорчук та ін.).

Самостійна робота здобувачів у науковій літературі розглядається не лише як специфічна форма спеціально організованої навчальної діяльності, а й як складова навчально-професійної діяльності, що має відповідну мотивацію, мету, предмет, умови, механізми реалізації.

На думку С. Вітвицької, самостійна робота здобувача вищої освіти – це вид діяльності, який здійснюється у навчальний і позанавчальний час з метою закріплення, розширення, знань, умінь і навичок, задоволення пізнавальних інтересів і потреб, розвитку творчого мислення і творчих здібностей, формування самостійності як риси характеру [3, с. 117-118].

Отже, самостійна робота розглядається, з одного боку, як різновид діяльності, що стимулює активність, самостійність, пізнавальний інтерес, і як основа самоосвіти, поштовх до подальшого підвищення кваліфікації, а з іншого – як система заходів чи педагогічних умов, що забезпечують керівництво самостійною діяльністю здобувачів вищої освіти.

На нашу думку, за своєю сутністю самостійна робота є активною розумовою діяльністю здобувача, пов'язаною з виконанням навчального завдання. Наявність завдання і цільової установки на його виконання є характерними ознаками самостійної роботи.

На практичних заняттях освітньої компоненти «педагогіка» ми використовуємо такі види завдань:

- огляд педагогічної преси (висвітлення нових підходів до навчання; використання методів і форм навчання; застосування нетрадиційних форм навчання у сучасній школі та ін.);

- підготовка та проведення обговорення праць видатних українських та зарубіжних учених;

- підготовка виступів: «Роль самовиховання (самоосвіти) у житті видатної людини» (історичні особи, громадські діячі, видатні педагоги, видатні письменники);

- підготовка та презентація фрагменту уроку за фаховою спеціальністю і проведення його на занятті;

- підготовка повідомлень про передовий педагогічний досвід учителів області (району, міста, села) за фахом;

- підготовка повідомлень про організацію виховної роботи класного керівника тощо.

Проте, в організації самостійної роботи здобувачів існують проблеми:

1) Зміщення центру уваги в навчанні на самостійну роботу здобувача відбувається за рахунок збільшення позааудиторного навантаження, яке переважно виступає як виконання поточних домашніх завдань й опрацювання тем з освітніх компонент, що виносяться на самостійну підготовку. На запитання: чи ефективним є співвідношення аудиторної і самостійної роботи здобувачі (вибірка 62 особи) відповіли: 60% – «так», 40% – «ні».

2) Самостійна робота за змістом є своєрідним віддзеркаленням аудиторних занять, засвоєння чітко визначеного викладачем матеріалу, часто з детальними його вказівками (які сторінки в рекомендованій літературі потрібно читати, конспектувати та інше). На запитання: які труднощі мають у процесі організації самостійної роботи, респондентами були названі: «недостатність методичних матеріалів» (20%), «недостатність літератури» (25%), «високий темп засвоєння освітніх програм» (20%). Близько 50% опитуваних нами здобувачів констатують, що зазвичай семінарські, практичні заняття проводяться методом «запитання-відповіді».

3) Недосконалі форми контролю за самостійною роботою здобувачів.

На запитання анкети: які, на Вашу думку, форми контролю самостійної роботи є найбільш ефективними, здобувачі віддали перевагу колоквиуму, міні-

заліку, нетрадиційним формам контролю (21%); домашнім завданням (9%), рефератам (6%).

4) У здобувачів недостатньо сформована відповідальність за оволодіння системою педагогічних знань, умінь й навичок. 15% від загальної кількості опитуваних відповіли: «лінь», «не хочу», «не бажаю».

Час суттєво змінює інтереси, цінності, мотивацію здобувачів у навчанні. Соціальна практика сьогодні схиляє здобувачів до прагматизму – уміння розв'язувати практичні щоденні проблеми, які постають перед фахівцями. Завтрашній день вимагає гнучкості у використанні отриманих знань у ситуаціях, що швидко змінюються. Тобто потрібна фундаментальне підґрунтя для оволодіння такою гнучкістю, а також особистість, орієнтована лише на стандартне виконання завдань, не може успішно конкурувати на ринку праці.

В умовах неперервної освіти, модернізації вишів, самостійна робота здобувачів вищої освіти є основою для всіх видів і форм навчальної і позанавчальної діяльності. Одним із показників сучасної вищої освіти є масовість. Частка людей, що бажають отримати вищу освіту, зростає. У зв'язку з цим парадигма знань замінюється на парадигму компетенцій та компетентностей.

Самостійна робота має бути спрямована на розвиток загальних і професійних компетентностей майбутніх фахівців [3, с. 125].

Отже, в класичних університетах має розгортатися творча пізнавальна робота. Творчий підхід ускладнює навчання, оскільки потребує більше часу. Тому структура навчального навантаження викладача має бути радикально змінена на користь консультативної роботи, яка можлива і в межах аудиторних занять, однак, з меншими за кількісним складом академічної групи. Доцільною є самостійна робота, яка б перетворювалась на індивідуальну роботу з урахуванням особливостей особистості та рівня її знань.

Список використаних джерел

1. Акімова О. М. Позааудиторна самостійна робота майбутніх учителів початкової школи як компонент підготовки до роботи в інклюзивному середовищі. *Молодий вчений*. № 8 (23). Ч. 1. 2015. С. 110–112.
2. Березний В. М. Особливості самостійної роботи студентів у сучасному освітньому процесі. *Організація самостійної роботи студентів у контексті підвищення якості освіти: тези науково-методичної конференції кафедр університету*. Харків : 2018. С. 21–22.
3. Вітвицька С. С. Самостійна робота здобувачів вищої освіти – найвища форма професійного становлення й особистісного розвитку. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2023. Вип. 1 (112). С. 113–126.
4. Ільченко А. М., Подлесна Г. В. Особливості організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти в процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін. *Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*. 2018. С. 185–194.